

LATENT JINOYATCHILIKNING IJTIMOIIY-IQTISODIY TA'SIRI

Narbayeva Nodira Jumanazarovna

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq universiteti doktoranti

nodira.narbayeva0407@gmail.com

Annotatsiya: Ijtimoiy qatlam, tadqiqot va statistik monitoring, ijtimoiy dasturlar, latent jinoyatchilik jamiyat va iqtisodiyotga ta'sir, ijtimoiy ishonchning pasayishi, ta'lim dasturlari.

Abstract: Social stratum, research and statistical monitoring, social programs, latent crime, impact on society and economy, decline of social trust, educational programs.

Аннотация: Социальный слой, исследования и статистический мониторинг, социальные программы, латентная преступность, влияние на общество и экономику, снижение социального доверия, образовательные программы.

Kalit so'zlar: Latent jinoyatchilik, yashirin jinoyatlar, jamiyat, ijtimoiy ishonch, iqtisodiy ahvol, ijtimoiy qatlamlar, ijtimoiy adolatsizlik, sinfiy bo'linish, jamiyat tarmoqlari, jinoyatchilikka qarshi kurashish, iqtisodiy resurslar, isrof, sarmoya, ijtimoiy xavfsizlik, tadqiqot va monitoring

Ключевые слова: Латентная преступность, скрытые преступления, общество, социальное доверие, экономическое положение, социальные слои, социальная несправедливость, классовое разделение общественные сети, борьба с преступностью, экономические ресурсы, расточительство, инвестиции, социальная безопасность, исследования и мониторинг.

Keywords: Latent crime, hidden crimes, society, social trust, economic condition, social classes, social injustice, class division, social networks, fight against crime, economic resources, waste, investment, social security, research and monitoring.

Latent jinoyatchilik, ya'ni yashirin jinoyatlar, ko'plab jamiyatlarda muhim ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni keltirib chiqaradi. Ushbu maqolada latent jinoyatchilikning ijtimoiy va iqtisodiy jihatlarini tahlil qilib, uning ta'sirini ko'rsatamiz.

Latent jinoyatchilik — bu huquqiy ta'sirga ega bo'lmagan, lekin jamiyatda sodir bo'layotgan jinoyatlarni anglatadi. Bunga o'g'irlik, firibgarlik va boshqalar kiradi. Bu turdagi jinoyatlar ko'pincha hisobot berilmaydi yoki statistikaga kirmaydi, bu esa ularning haqiqiy darajasini aniqlashni qiyinlashtiradi.[1]

Ijtimoiy jihatdan bu jinoyatlarni quyidagi keltirilgan omillar bilan birga bo'g'laymiz. Ijtimoiy ishonchning pasayishi: Latent jinoyatchilik darajasining yuqoriligi odamlar o'rtasida ishonchni kamaytiradi. Odamlar bir-biriga nisbatan shubha bilan qarashadi, bu esa jamiyatda ijtimoiy aloqalarni zaiflashtiradi.

Ijtimoiy qatlamlar o'rtasidagi tafovutning tasiri haqida quyidagilarni keltirishimiz mumkin: Yashirin jinoyatlar ko'pincha iqtisodiy jihatdan qiyin ahvolda bo'lgan qatlamlar o'rtasida sodir bo'ladi.[2]

Bu esa ijtimoiy adolatsizlikni kuchaytiradi va sinfiy bo'linishlarni chuqurlashtiradi. Kuchli jamiyatlarni ta'siri ham muhim omillar sirasiga. Latent jinoyatchilik ko'pincha kuchli ijtimoiy tarmoq va tashkilotlarning mavjudligi bilan bog'liq. Ushbu tarmoq ichida jinoyatchilikka qarshi kurashish mexanizmlari samarali ishlamasligi jahon tajriyasidan ma'lum. Iqtisodiy tasir nuqtayi nazaridan ham iqtisodiy resurslarning isrof bo'lishini keltirsak bo'ladi. Jinoyatchilik, shu jumladan latent jinoyatchilik, iqtisodiy resurslarning isrof bo'lishiga olib keladi.

Firmalar jinoyat va firibgarlikdan qochish uchun qo'shimcha xavfsizlik choralari ko'rishga majbur bo'lishadi. Sarmoyalarning kamayishini ham kuzatish mumkin. Latent jinoyatchilikning yuqori darajasi investorlar va sarmoyadorlar uchun xavf tug'diradi.[3]

Bu iqtisodiy o'sishga salbiy ta'sir ko'rsatadi, chunki sarmoyalar kamayadi va iqtisodiy ko'rsatkichlarga salbiy tasir qiladi. Ijtimoiy xavfsizlik xarajatlari oshadi.

Jinoyatchilikka qarshi kurashish xarajatlari, jumladan ichki ishlar va sud tizimiga sarflanadigan mablag'lar, davlat byudjetiga katta yuklama tushishiga sabab bo'ladi.

Latent jinoyatchilikka qarshi choralarni tadbiq etish va samaradorligini oshirishda quyidagilarni taklif qilamiz.

✚ Tadqiqot va statistik monitoringlar o'tkazish va yashirin jinoyatchilikni aniqlash uchun o'tkaziladigan tadqiqotlar va statistik monitoringni kuchaytirish. Bu bilan jinoyatchilik darajasini va tendentsiyalarini aniqlash imkoni yaratiladi.

✚ Ijtimoiy dasturlar ishlab chiqish jamiyatda ijtimoiy adolatni ta'minlash va iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytirish uchun asosiy omillardan biri sifatida sanab o'tamiz. Bu, ayniqsa, muhtoj qatlamlarni qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.

✚ Jinoyatchilikka qarshi qonunchilikni kuchaytirish va uni amalga oshirish tizimini yaxshilash. Jinoyatchilarni jazolash mexanizmlarini samarali ishlashini taminlash muhim hisoblamnadi.

✚ Jamoatchilikni jalb etish va jinoyatchilikka qarshi kurashda jamoatchilikning faol ishtirokini ta'minlash. Mahalliy aholi bilan hamkorlik qilish, jinoyatchilikni oldini olish bo'yicha loyihalarni amalga oshirish.

✚ Ta'lim va tarbiya shu jumladan yosh avlodni jinoyatchilikning salbiy ta'sirlari haqida xabardor qilish va ular uchun ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish. Ta'lim dasturlarini kuchaytirish orqali jinoyatchilikni oldini olish.

✚ Jinoyatchilikni oldini olishda zamonaviy texnologiyalarni, masalan, kuzatuv kameralarini va ma'lumotlar tahlilini qo'llash. Bu huquqni muhofaza qilish organlariga yordam beradi va samaradorlikni yanada oshiradi. Jamoat joylarida xavfsizlikni ta'minlash, masalan, jamoat joylarida ichki ishlar organlari xodimlarining faoligini oshirish.

Ushbu choralar latent jinoyatchilikni kamaytirishga va jamiyatda ijtimoiy xavfsizlikni ta'minlashga ko'maklashadi.

Хулоса

Latent jinoyatchilik jamiyat va iqtisodiyotga keng ko‘lamli salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Ijtimoiy ishonchning pasayishi, iqtisodiy resurslarning isrof bo‘lishi va investitsiyalarning kamayishi kabi muammolarni keltirib chiqaradi. Shu sababli, latent jinoyatchilikka qarshi samarali choralar ko‘rish, jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun muhimdir. Bu borada hukumat, jamoatchilik va iqtisodiy tashkilotlar o‘rtasida hamkorlikni kuchaytirish zarur deb hisoblaymiz.

Foydalangan adabiyotlar

1. Smith.J. Turner.A. (2020). "Psychological Factors in Criminal Behavior." Criminal Psychology Review.29(3), 201-220.
2. Zhao. X. (2019). "Cultural Influences on Criminality." Journal of Cultural Sociology.15(1), 45-67.
3. Katz.L. (2021). "Legal Frameworks and Crime Prevention." Law and Society Review.55(2), 305-320.